СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ І. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LIV. Ч. 141. Ню Йорк і Джерзі Сіті, субота 20. липня 1946. No. 141. New York and Jersey City, Saturday, July 20, 1946. Vol. LIV.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

В ЦЬОМУ РОЦІ НЕ БУДЕ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЗИЧКИ ДЛЯ СОВЄТІВ

З Білого Дому повідомляється, що президент Труман наділі відмовив Советам 1,000,000,000 долярів позички в цьому році, заявивши, що він не має наміру на теперішній сесії Конгресу вимагати більше фондів на закордонні фінансування. В дальшому подається, що президент Труман звернув увагу на понеділкову промову секретара стейту Джеймса Бирнса, на тему паризької конференції Ради міністрів та на виступ сенатора Ванденберга в сенаті у вівторок.

Президент дальше повідомив, що сенатор Остін буде іменований головним представником Злучених Держав на найближчу конференцію Головної Асамблеї О. Д., що почнеться в Ню Йорку 23. вересня. Дальшими членами американської делеґації будуть сенатори Конелі і Ванденберґ та п-ні Елінор Рузвелт і конґресмен Блум. Заступниками американських делеґатів до Головної Асамблеї О. Д. будуть Джан Фостер Долс, Адлей Е. Стівенсон та конгресмен Ітон і Гелен Гегаген Доглес. Щодо американської делеґації на паризьку мирову конференцію, президент Труман заявив, що він ще не мав можности говорити про цю справу зі секретарем стейту Бирнсом.

ЗАМАЛО ПАТРІОТИЗМУ.

На американськім книжковім ринку появилась книжка про геройську оборону Варшави п. н. "Silent Is The Vistula", яку написала Ірена Орска, що брала активну участь в обороні міста. Ню Йорк Таймс помістив критику книжки, даючи признання авторці за її геройство. Та при кінці зазначив, що брак талану не дозволив авторці представити траґедію Варшави у властивій величі. Що більше, пише критик, ця книжка є „неточним і незугарним звідомленням про одну з найбільш серце розриваючих подій Другої Світової Війни".

Це вказує наглядно, що замало доброї волі, а навіть й геройських діл, коли хочеться якусь справу чи подію розголошувати в чужім краю, бо треба ще знати, як до чужинця промовити.

МОСКВОФІЛИ НА „ЛЕМКІВ" В СТАРІМ КРАЮ.

Філядельфійська „Правда" проголосила відозву Лемківського Реліфового Комітету в справі допомоги лемкам, що остали під Польщею, і тим, що переїхали до Советського Союзу.

ЗАПОВІДАЄ КІНЕЦЬ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ.

„Євангельська Правда" пише про ряд пророцтв, що є в Святім Письмі й відносяться до долі різних народів, а які вже сповнилися. Знов до таких, що ще не сповнились, зараховує пророцтво, виповіджене проти „князя Рошського, Мешехського й Тубальського". Це мало би бути подібне до назв „князь Російський, Московський і Тобольський". Отже говориться у тім пророцтві про „Рошські походи на полудне", з яких останній має скінчитись страшною катастрофою. Про це каже пророк так: „Упадеш ти... й усі ватаги твої з усіма народами, що з тобою, і віддам тебе на пожир усякому хижому птацтву й звірю дикому. В чистому полі поляжеш, я бо сказав так, говорить Господь".

Часопис виясняє, що цей час мабуть уже прийшов, або наближається, бо Росія наступає на полудневі краї. Тому остерігає український нарід перед спілкою з Росією, бо будуть знищені „з рошським народом і усі інші народи, котрі будуть находитися з ним у спілці".

ПОМУДРІВ, ЧИ ЩО ІНШЕ?

Польський поет Юліян Тувім, потураючи польському шовінізмові, написав вірш про „польські столиці": Львів, Краків, Познань, Вільно і Варшаву. Заповідав, що за свободу вони колись повстануть разом, бо в тих „пятьох столицях бється одно серце" та всі вони живуть „одною думкою". Та тепер, як пишуть польські газети, Тувім змінився. Радіє, що Львів вернув до „матерні", а Вильно зазнає „російської справедливости". Іншими словами, пишуть польські газети, радіє „з нового розбору Польщі".

До цього можна би додати хіба таке, що якщо Тувім добачує справедливість і розум у тому, що Львів повинен належати до України, а Вильно до Литви, то він дійсно помудрів і витягнув з траґедії Польщі добрий висновок. Але якщо він тільки бе поклони перед російським шовінізмом і Кремлем в подібний нерозумний спосіб, як славив перше польський шовінізм, то ніщо не вартує ні його попередна поезія, ні теперішня.

КУПУЙТЕ БОНДИ ПЕРЕМОГИ

НЮ ЙОРК ТАЙМС: УКРАЇНА ПРОТИ МОСКОВСЬКОГО ПАНУВАННЯ

У звязку з повідомленням свого кореспондента з Москви про іменування маршала Жукова командантом Одеської Військової Округи, Ню Йорк Таймс подає такі коментарі:

Від часу її звільнення червоною армією, Одеса стала одним з найбільш клопітливих районів України. Маршал Жуков, який тільки-що в місяці березні був назначений советським головнокомандуючим, без сумніву мав би бути стабілізаційним фактором. В грудні минулого року згоріла в Одесі імпозантна головна квартира комуністичної партії і загально вважається, що огонь був підложений. Багато громадян Одеси, які залишались в місті підчас ворожої окупації, вважають себе покривдженими щодо неоднакового приділу товарів на відкритому базарі, в порівнанні з тими громадянами, які були втікли на Схід та повернулися з більшою кількістю гроша придбаного за час війни. Одеса над Чорним морем — пише дальше Ню Йорк Таймс — належить до найбільших міст України. Україна завжди була націоналістична і не дуже то задоволена пануванням центральної советської столиці — Москви. Українці вважають себе народом культурно вищим від росіянів. Настоювання советського уряду, щоби Україна була заступлена як член Обєднаних Держав, мало на меті не тільки збільшити советське представництво, але й задовольнити національну гордість українців.

ЩО ПЛЯНУЮТЬ У ЛЬВОВІ?

З Москви доносять про „реконструкцію Львова". Пишуть, що проектують у Львові „водяне дзеркало", себто водяний канал, що опряже місто. На Краківськім ринку буде центральна площа з памятниками. В пляні великий спортовий стадіон. На Бернардинській площі будується памятник Шевченка, а на розі вул. Валової має повстати памятник, присвячений Іванові Федорови, що видрукував у Львові першу українську книжку „Апостол".

СУЧАСНЕ ЖИТТЯ ВИМАГАЄ ГЕРОЙСТВА!

Римські „Вісті" доносять про „Великодні свята в Римі". Пишуть про відправи в церковці Понтифікальної Української Колеґії, на які прибули чисельні українці, католики і православні, з Риму та інших міст, щоби „почути „Службу Божу з українською вимовою", а теж „проповідь в українській мові". Вчасі Великодної Архієрейської Служби Божої промовляв еп. Іван Бучко, що сказав, потішаючи українців на чужині, між іншим таке:

„Так, всі ми терпимо, бо таки мусимо терпіти. Сучасне життя вимагає геройства, а хібаж геройство не полягає в беззастережному змаганні до мети, хіба воно може обійтися без терпіння. Освячення терпіння маємо у Христовій Св. Страсті, а світле, правдиво Боже завершення — в Його Воскресенні. Тому то, споглядаючи на безприкладну сьогоднішню Ґолготу нашої Св. Церкви і нашого рідного, переслідуваного Народу, повинні ми з ще більшою вірою надіятися нового Воскресення — нової Христової перемоги".

ПРО ЖИДІВСЬКИЙ ПОГРОМ У КЄЛЬЦАХ.

Нюйорський „Нови Сьвят" пише про те, хто керував „бестіяльським погромом жидів у Кельцах". Читаємо на ту тему у цій газеті між іншим таке:

„Клясичним краєм провокації була в минулому царська Росія; а в теперішности є ним советська Росія. Приклад Протопопова, що в березні 1919 р. викликав штучні голодові розрухи і вигнав на вулиці суспільні низи, щоби так мати причину на здушення „бунту", остав надалі взірцем для советських провокаторів та їхніх агентів в краях советських впливів".

„ШЕЛЬМЕНКО-ДЕНЬЩИК".

Советські газети доносять, що в Москві відновлено виставу песи Григорія Квітки Основяненка „Шельменко-деньщик", написану тому понад 100р оків. При тому згадується, що тому, що вона написана вбільшости російською мовою, а по українськи говорить головно Шельменко, то її грали з великим успіхом на російських сценах вже від початку 1841 року. Теж пригадується, що дуже славним Шельменком був артист Щепкин, відомий друг Шевченка, але найславнішим був Марко Кропивницький — „батько української сцени". Потім, кажеться далі, вже рідко виставляли цю песу просто тому, що не було відповідного артиста для ролі Шельменка.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

В родиннім гнізді Рузвелтів

„Велич людини — це наче гора: треба віддалитись, щоб її побачити" — таке сказав у своїй промові Джан Гілберт Вайнент, приятель покійного Френклина Делано Рузвелта, на поминках в честь небіжчика, уладжених в конгресі у Вашингтоні 2. липня 1946.

Багато з живучих людей почувають у своїм серці особисті негодування на президента Рузвелта за його різнородні недотягнення. Одначе, хто лише стане перед його гробом у Гайд Парку, цей мимохіть склонить голову перед небіжчиком і подумає: „Все, що ходить по людях, могго зустріти й небіжчика Рузвелта". Так розброївши себе, вдумається в діла недавно ще діючого президента великої держави у великім, ба навіть в епохальнім часі — в теперішній хвилині з малої ще віддалі. Колись ці діла стануть ще більшими.

З нагоди першої річниці смерти Френклина Д. Рузвелта перемінено 12. квітня 1946 ризиденцію родини Рузвелтів на „Національний Парк" під управою федерального уряду. Оставша по небіжчику вдова передала на власність федерального уряду значні земельні простори разом з родинним домом в Гайд Парку і гробом. Ще за свого життя президент зібрав важні документи зо своєї урядової і громадської діяльности, додав до них велику бібліотеку, збудував для них окремий дім на площі перед палатою і віддав це все на власність федерального уряду. Оце все, разом із дарунком пані Елінор Рузвелт, творить „Національний Парк — Дім Рузвелтів", що відкритий для публики кожного дня.

Його відвідав недавно теж один з членів нашої редакції. Помічення й думки такі:

Хто хоче запізнатися основно з історією краю, мусить в першу чергу пізнати життеписи творців і провідників даної нації. Коли історія має бути „вчителькою життя", то вона є нею тоді, коли цю історію вивчить людина на живих прикладах. Лише живі люди творять історію. Творять її звичайно під впливом конечности, але нагинають до свого світогляду. Тому варт пізнати і світогляд Рузвелта — Френклина Делано Рузвелта. Цей світогляд формувався під впливом чинників, часто дуже інтимних. Їх можна зрозуміти лише через інтимне пізнання окруження, серед яких жив цей історичний діяч.

Палата Рузвелта це тепер музей і бібліотека. Але ця палата була вже за життя Френклина музеєм і архівом. Не архівом як складом старих документів, але архівом споминів, привязаних до різних предметів. Так глядиш на образ матері Френклина, покійної Сари Рузвелт. Ми її знали з ґазетних світлин як стареньку і немічну людину. А на портреті, що висить побіч входу до парльору, вона красавиця в силі віку. Що більше: портрет Сари Рузвелт намальований князем Трубецкой! Недалеко стоїть бронзова статуя самого Френклина, викована ще за його молодечих літ теж князем Трубецкой. Коли звернути увагу лише на ці два предмети, мимохіть приходить на думку, що небіжчик президент все тямив на звязки з визначними росіянами. Впарі з цим іде зрозуміння, чому небіжчик і в пізнішому віці радо окружувався артистами — москалями. А дальші висновки: може саме ці звязки з колишніми росіянами так ділали на президента, що він вірив у можливість еволюції погубного большевизму і не дався переконати, що комунобольшевизм не є лише хвилевим дурманом серед росіян?

У палаті, де небіжчик жив, найдете ліжка, де спав король Юрій VI., англійська королева, голяндська королева і приходите до висновку, що це звичайні смертельники. Але, коли вам пригадають, що там спав лорд Чорчил, то мимохіть прийде вам на думку: „Цікаве, про що то розмовляли два найбільші керманичі світової політики, коли зійшлися разом?"

Як хто пічне шукати за споминами із українського життя, з котрим як небіжчик, так і пані Рузвелт мусіли бути в контакті, то й тут є пригадка. Зайдіть до будинку бібліотеки. Там безліч предметів з недавної і давної минувшини. Є родинні памятки, є предмети, які вказують на життя багатих американців в недавному минулому, а є й повно предметів, які вказують на звязок Рузвелта з людьми з його сучасности. Отже в долішній просторій кімнаті бібліотеки є музейні предмети. По середині стоїть карикатура Френклина, великих розмірів в позиції, коли то він на свій день народин застромив папіроску в цигорничку і почав курити. Саме з правої сторони цеї карикатури лежить тарілка в гуцульськім стилю, а під нею музейник помістив напис:

„Тарілка дарована Союзом Українок Америки з нагоди Українського Конгресу у Вашингтоні 26. травня 1940. Зверніть увагу, що в цій тарілці крім звичайної різьби, єдиною прикрасою є коралики, встромлені в дерево".

Виходить, що коралики звязав музейний робітник з жіноцтвом і тому придумав такий підпис під українську тарілку.

Подібно можна навязати спомини з багато іншими предметами, які містить чи то родинний дім чи бібліотека. Але їх треба оглянути!

„СВІТ НАЛЕЖИТЬ ДО БЕЗЛИЧНИХ".

А. Завадовскі згадує в польській ґазеті „Нови Сьвят" про одного совєтського спортовця, що сидів разом з ним в тюрмі „Гестапо" у Львові. Цей молодий хлопець розповідав йому про те, як совєтська влада заряди́ла по нападі німців „фізичну підготовку" людности для кращої оборни краю. Хто був відповідно підготований, той діставав значок г. т. о. (готовий до праці й оборони). В Харкові, в Україні, звідки походив цей спортовець, заряджено „соціялістичне змагання" між дільницями міста за те, котра скорше виповнить „норму". У тому змаганні були обовязані взяти участь всі мешканці, старі й діти. З вислідів списувано точні протоколи. Але не зважаючи на погрози люди брали щораз меншу участь, бо були знесилені голодом і неспаннямızза частих бомбардувань. Щож тут робити? Над тим ломив собі голову комітет дільниці, в якій жив спортовець. Вкінці порадив собі цей комітет „по большевицьки". Настановив спеціяльну комісію з чотирьох осіб, яка мала занятись фальшуванням протоколів у такий спосіб, що видумувала фальшиві імена осіб, що ніби брали участь у змаганнях. „То була холерна робота", казав спортовець, що був одним з чотирьох осіб у комісії. Казав, що по кількох тисячах імен вже ніяк не могли вигадувати таких нових, щоб вища влада не попала на слід обману. Тоді хтось запропонував взяти телефонну книгу і звідтам відписувати прізвища, змінюючи ту чи другу букву. Так вписали понад 20,000 неіснуючих осіб, за що дістали картки на обіди в спеціяльним ресторані і червону стяжку в нагороду.

Почувши таке оповідання, А. Завадовскі запитав спортовця, чи не мав він викидів сумління за таке ошуство. На це він відповів: „Навпаки, я був гордий, бо дійняв цілі і полагодив справу". А коли іде про методу, то, заявив далі спортовець: „До безличних світ належить".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. Я ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.